جوانەمەرگ

ڕەحیم عەبدولڕەحیم زادە
(بۆکان)

شــــوێن: حــەوشــەیەک بە قــەدەر بیابانێک و دیوێک بەقەدەر زیندانێک

کـات: هەر کاتێک جگە لە ئێستای مرۆڤەکان

کەسایەتییەکان:

١- کــوڕ (ســەیدەوان، ســمــاییل، سوهراب)

٢- باوک (عەبدولعەزیز، ئیبراهیم، ڕۆستەم)

٣- ژن (هاجەر، سێوەخان)

٤- ئاپۆرەی خەڵک (لە دوو کەسەوە تا سەدان کەس)

«کورسییەکی نارێک لەسەر پانتایی شانۆکەیە، کوڕ مردووە و باوک شین گێڕی بۆ دەکا»

بـــاوک: کاکۆڵی کاکە سەیدەوانێ، لەگەڵ گوڵی دەکوێستانێ، بای شەماڵ بەسەریەکیدا دێنێ، وەرن گەلی دەداسنییە کێ دیویەتی لەدەورەتی زەمانە، باوک کوڕی خۆی لەخوێندا بگەوزێنێ. ئەوە بەهارێکی لەمن بەشوومە.

کوڕ: مەرگ شوومە، بەتاییەت ئەگەر جوانە مەرگ بی، مەرگ لە بێ بارانیدا شوومە مەرگ لەسیس بوونی گوڵەکاندا شوومە، هەموو منەکان جوانە مەرگ دەبن یان جوانە مەرگ بوون، هەموو ئێوەش (ئاماژە بە ئاپۆرەی خەڵک) بڵێی من نەتوانم لە جەغزی مەرگ ڕزگاربم، هەر هیچ نەبێ لە جەغزی جوانە مەرگی، نا... من نامهەوێ بمرم.

باوک: بەڵام من خەوم دیوە!

دایک: بێ ئەمری مەکە؟

کــوڕ: جەغز یانی دووپات بوونەوە، یانی سەردانەواندن لە بەرامبەر دووپات بوونەوەدا کامەیەک لە ئێوە سەر شۆڕی منی دیوە، تەنانەت لەبەرامبەر باوکمدا.

بـــاوک: دەزانم، ناخۆشە خەون بە خەنجەرو بەردەوە ببینی، ناخۆشە خوێنی کوڕەکەی خۆت - خوێنی خۆت- بۆ هەمیشە لەدەستت هاڵێ و قەت لێ نەبێتەوە، دەزانم کاتێ باوکێک تاقانەکەی خۆی دەکوژێ نەمامی هیوای خۆی سەر دەبڕێ، بەڵام...

کـــوڕ: نا... جەغزی ئاواتەکانی دەسڕێتەوە. جەغزی دووپات بوونەوەی باوکەکان.

باوک: ئەمرە تێ دەگەی؟!

کوڕ: بۆ ئەوەی من بە سێوێ نەگەم.

بـاوک: لەبەر ئەوەی ئەمە گەورەترین ئەزموونی ژیانمە، من هیچ نیم، ئەگەر نەتوانم کوڕەکەی خۆم لەبەرامبەر ئەو ئەزموونەدا سەربڕم، زۆر ئازارم چێشتووەو تا ئێرە هاتووم تا ئازارەکان گەورەتربن، چێژەکانی گەورەترن، گەورەترین ئازارم بەچێژ ترینیانە. چێژی سەربڕینی تاقە کوڕەکەت.

کوڕ: نا من تاقانە نیم. ئەی ملکەوان و نێچیروان مەگەر کوڕی تۆ نین، نا من کوڕی تۆ نیم، باوکم دوای تەقەی تفەنگەکان و لوورەی تاژییەکان سەری خۆی هەڵگرت و ڕۆیی، باوکم دوای بڵاوەی شاییەکە، تێک شکا دوای گەڕانەوەی بووک بۆ ماڵەبابی کێوی داسنی هەڵی لووشی (ئاماژە بە ئاپۆرەی خەڵک مەگەر ئێوە لە چپەچپی ئێوارانی گۆڕەپانی دێ، واتان نە گوت؟ مەگەر دوای هەڵبەستنی جگەرەکانتان ئاخێکتان بۆشاییەکەی عەبدولعەزیزی داسنی هەڵنەکێشا؟ ئەی بۆ ئێستا دەمکەنە قوربانی پێکەنینەکانی خۆتان!؟

بـاوک: بیرکردنەوەی بێهوودە بەسە. هەستە بڕۆین سماییل.

دایـک: ئەگەر نەڕۆی شوومە، بەڵا بەسەرماندا دەبارێ.

بـاوک: هەستە، چارەنووسمان وایە دەبێ شوکرانە بژێر بین، کەس ناتوانێ لە چارەنووسی خۆی هەڵێ.

کوڕ: بەڵام من سماییل نیم تا تووشی چارەنووسی سماییل بم، ئەمە کە کابووسە تۆ کابووسی، بلێی شاییەکەش کابووس نەبێ، بلێی بوونی منیش کابووس نەبێ؟!
دایک: شێت بووە!
باوک: ڕەنگە ئێمە چارەنووسێکی شوومان هەبێ، بەڵام هەرگیز کابووس نەبووین، ترسی مەرگ شێتی کردووی یان چێژی خۆبەخت کردن؟
کوڕ: جەغز!
باوک: دەبێ بڕۆین هەر چرکەیەک کە دێ بەقەت خەنجەرێک تیژەو جارێکم سەردەبڕێ.
کوڕ: چیرۆکی سەربڕینی سماییلم لەنێو کتێبە ئایینیەکاندا خوێندۆتەوە، ئەگەر بەرەو قوربانگا بچم، حەتمەن قۆچی قوربانی دێتەخوارێ، بەڵام من نامەوێ و زایەڵەی سماییل بم، چارەنووسی من و ئەوجیایە، ئەو سەفەرە بەرەو مەرگە، دەزانم خەنجەر دەبریسکێتەوە، قۆچی قوربانی نایە، خەنجەر سوور دەبێ، قۆچی قوربانی نایە، خەنجەر دەکەوێتە سەر عەرز قۆچی قوربانی نایە، چیرۆکی مەرگی من لەگەڵ سماییلی نێو کتێبە ئایینیەکان جیایە.
بلێی سماییل شانامەی خوێندبێتەوە! ئێمە جیا لە چیرۆکی سماییل شانامەشمان دەخوێندەوە، یان بۆیان دەخوێندینەوە. چ ترسێکی پڕ لەچێژ دەنیشتە دڵمان کاتێ ڕۆستەم لەبەرامبەر سوهرابدا ڕادەوەستاو بەسەر خۆیدا هەڵدەکوت چ لەخۆبایی بوو.
بەڵام کتێبەکەمان تا دوایین شەڕی ڕۆستەم و سوهرابی تێدا بوو، ئیتر تەواو دەبوو و دەرسێکی تر، بە وەرەزییەوە لاپەڕەکانمان هەڵدەداوە. ئێستاو ئێستاش هیچمان نەمان زانی ڕۆستەم سوهرابی کوشت، یان سوهراب ڕۆستەمی کوشت.
باوک: سوهراب ڕۆستەمی کوشت وەک چۆن ئەمڕۆ وەک هەزاران جاری تر سماییل ئیبراهیم دەکوژێ و لەدوێنێی داهاتوویەکیشدا سەیدەوان عەبدولعەزیز.
کوڕ: بەڵام من بڕیار نییە کەس بکوژم یان کەس بمکوژێ.

باوک: من دەسەڵاتم نییە هیچ جەغزێک بسڕمەوە. ناشمهەوێ.
کوڕ: من مردووم یان تۆ؟
باوک: دەبێ بڕۆین.
کوڕ: من مردووم یان خەڵک؟
باوک: دەبێ بڕۆین.
کوڕ: تۆ مردووی یان خەڵک؟ خەڵک مردوون یان من؟ من کێم خەڵک یان مردوو؟
من باوکمم یان باوکم مردووە؟
(باوک خەنجەر لەکالان دەردەکێشێ، دایک بەگریانەوە بەدەوریاندا هەڵدەسووڕێ)
دایک: تاقانەیە!
باوک: (دەستی دەلەرزێ) ئەرێ.
دایک: بێ ئەمری مەکە؟
باوک: ئا...
کوڕ: من بۆ دەبێ بمرم ئەوە سماییلە کە دەبێ بمرێ. سماییل..! سماییل..! وەرەوە بەرەو چارەنووسی خۆت (ماوەیەک بێدەنگی) ئەی هەونیم کێم؟
یانی باوکم نێوی من نازانێ؟
(باوک خەنجەر بەرزدەکاتەوە، یەکێک دێتەپێشێ ڕوو لەکوڕ)
- کاکت
کوڕ: خۆ من برام نییە
(یەکێکی تر): ملکەوان
کوڕ: من هیچ باوک و برایەکم نییە، من لە وڵاتی غەوارەدا گەورەبووم، تەنیا زۆران فێربووم. لەهیچ شاییەک هەڵنەپەڕیوم و هیچ باوک و برایەکم خۆش نەویستووە.
(چپە چپی خەڵک): پەردووگیر بووە...
باوک: کەس نابێ شایی بەردا، نابێ دڵی کیژو کوڕانم لێ بێشێ، من هێشتا کوڕی دیکەم ماوە.
(سێوی سوور لەدەستی سێوەخان بەردەبێتەوە)
کوڕ: سێوێ! بلێی لەشایی من و تۆشدا هەڵپەڕن، بەڵام تۆ نامناسییەوە و ڕووم لێ وەردەگێڕی، بۆ تەنیا لەجێیەکی دوور دەڕوانی؟ بۆ لە هەموو بیرەوەرییەکاندا تەنیا تۆ ماوی؟! بۆ من تەنیا تۆ دەناسمەوە؟ بۆ ئەوانیکە لەبەرچاوم ڕواڵەتیان دەگۆڕێ و تۆ هەروەک خۆتی، بۆ کراسە سوورەکەت لەبەر نەکردووەو ئەم جلەشینە چییە پۆشیوتە؟ بۆ وەڵامم نادەیەوە؟ لەتەپ و تۆزی سیمام دەترسی، یان لە جلە خوێناوییەکانم؟ من لەشەڕێکی قورسەوە هاتوومەوە، قورسترین شەڕی جیهان، شەڕ لەگەڵ پاڵەوانێکی ئازای وەک باوکم.
باوک: سوهراب هاتە مەیدان، لەڕووی ڕۆستەمدا ڕاوەستاو گوتی: تۆ کێی؟» (ئاماژە بەکوڕ) سوهراب! وەرە ئێرە!
کوڕ: بەڵام من سوهراب نیم! من سماییلم، نا..نا.. سەیدەوانم نا.. نا.. من کێم؟ تۆش باوکم نی نەباوکی من نە باوکی سوهراب تەنیا شانامە خوێنێک کە زۆر لە شانامە خوێنی نازانێ، تۆ کێی؟!
باوک: ڕۆستەم سوهرابی لە عەرزدا، دەستوبرد خەنجەری لەکالان دەرکێشا تەنیا چرکەیەک لەقوڵ و مەچەکی کوڕەکەی، لەسیمای نەڕوانی، خوێن بەرچاوی گرتبوو، خەنجەر هاتە خوارێ، خوێن سیمای داگرت.

کوڕ: ئەی ئەگەر لێی ڕامایە دەیناسیەوە؟ ئەگەر هیچ نەبێ چرکەیەک ڕاوەستایە نا... نا.. هیچ باوکێک کوڕی خۆی ناکوژێ.
باوک: بەڵام ڕۆستەم سوهرابی کوشت.
کوڕ: نەیناسییەوە!
باوک: بەڵام تەنیا چرکەیەکیش ڕانەوەستا.
کوڕ: لەخۆبایی بوو.
باوک: دەترسا! (پێدەکەنێ) ڕۆستەم دەترسا.
(بەدەم پێکەنینێکی شێتانەوە دوور دەبێتەوە)
(یەکێکە لەخەڵک): کاکت!
کوڕ: نا من برام نییە.
(یەکێکی تر): نێچیروان!
(یەکێکی تر): خۆی کوشت.
(یەکێکی تر): لە پەنا مەیتی کاکی.

کوڕ: بەسە! ئەوشاییە بەردەن، براکانی منتان بەکوشت دا هەر دەست هەڵناگرن، دەنگی هەورەتریشقە دێ دەست بەردەن، ئێرە چۆڵ کەن لێتان بێزارم! کەربوون... یان لەبەر قاقاکانی خۆتان هیچ نابیستن هەموو بۆنی تاوانتان گرتووە، ماڵی ئێمە نابێ شایی لێ بگەڕێ، دەبێ شینی تێدا بگێڕی.
باوک: من کوڕێکی دیکەم ماوە. نامهەوێ ئەم بووکە بەکچی لەماڵم بڕواتە دەرێ.
کوڕ: ئەی سێوەخان؟! ئەو شاییە بەرنادەن تا من بەسێوەخان نەگەم.
سێوێ! یان لەگەڵ تۆم یان لەگەڵ گڵ. ئەی تۆ بۆ هیچ ناڵێی بەمن ڕازی نی؟ (ماوەیەک بێدەنگی)
کوڕ: کەی لەم کابووسە خەبەرم دەبێتەوە؟ کەنگی ڕۆژ دەبێتەوە؟ نامهەوێ دیسان جوانە مەرگ بم س...س دەنگی شانامە خوێندنەوە دێ س..س.. دەنگی دایکم دێ س..س.. دەنگی چەمەری بۆ کاکم دێ من کێم خۆم یان تۆ یان کەسێکی تر؟ سماییل؟ سوهراب؟ سەیدەوان؟ (سێوەخان دەیهەوێ قسە بکا، بەڵام ژنێکی ڕەشپۆش دەمی دەگرێ)
کوڕ: کارەساتەکان لەکامە تاوانەوە سەرچاوە دەگرن؟ تاوانی ئەوەی خۆم ناناسم و نێوی خۆمم لەبیرچۆتەوە؟! یان لەتاوانە یەک لەدوای یەکەکانی باوکم؟ یان هی ئەوەیە سێوەخان نامناسێتەوەو ڕووم لێ وەردەگێڕێ؟ لوورەی ئەو تاژیانە چ هەواڵێکی تری لەپشتە، جوانە مەرگی من؟!
نا... من نامهەوێ جوانە مەرگ بم. دەمهەوێ بەسێوێ بگەم.
(شێتانە): بۆچی ڕۆستەم سوهرابی کوشت؟! بۆ هەرکەسەو بەنێوێ بانگم دەکا؟ بڵێی ئەو کابرایە وا هەر سمێڵی دەجاوێ، باوکم بێ؟ ئەی بۆ هەر جارەو بەرواڵەتێکی دەیبینم. بۆ ئەو ژنە تەنیا دەزانێ بڵێ بێ ئەمری مەکە؟ بۆ سێوەخان هیچ ناڵێ؟! چەن ناخۆشە جوانە مەرگ بی. ئەو نهێنییە بە کێ بڵێم؟ بەکێو کە دڵی گەورەیە؟! بەرووبار کە لەخۆیدا دەیتوێنێتەوە؟ بە ئاگر کە دەیسووتێنێ، یان بەبا کە بێ سەرو شوێنی دەکات؟!
بەسوهرابی بڵێم یان بەسماییل یان بەسەیدەوان؟ دەبێ ڕاکەیت و لێرەنەمێنییەوە، دەبێ لە جەغزەکان هەڵێی و دەرباز بی، من دەڕۆم نامهەوێ جوانە مەرگ بم.
(کوڕ لەنێوان سوهراب و سماییل و سەیدەواندا خۆی ون کردووە).
سوهراب: بۆ کوێ دەچی؟
سماییل: بەرەو قوربانگا؟
سەیدەوان: جێیەک جگە لێرە کە نە خۆم و نە کەس نەزانێ کوێیە، دەڕۆم و ڕۆژگارێک کە هەموو کەسم لەبیرکرد جگە لەسێوەخان و هەمووکەس لەبیری کردم جگە لەسێوەخان جا دەگەڕێمەوە.
سماییل: بۆ هەر کوێیەک بچی لەم جەغزە دەرباز نابی.
سوهراب: من لەشەڕێکی بێ کۆتایی هەڵاتووم تا خۆم لەو ئاژاوەیەدا ون کەم، بەڵام چاولێکە باوکم چۆن لەمن دەڕوانێ، سمێڵی دەجاوێ و بانگم دەکا بۆ مەیدان سوهراب وەرەپێشێ! دەیهەوێ ببمە قوربانی لەخۆبایی بوونی.
سماییل: من نەمردم، بەڵام هەمیشە هەست دەکەم قوربانیم و دەترسم.
سەیدەوان: منیش دەترسم لەبەرزبوونەوەی دەنگی شاییەکە، لەبەرزبوونەوەی قا.. قاکان و لەکپ بوونەوەی جار بەجاری هاوارەکانم.
سوهراب: دەنگی سمی ئەسپەکان نزیک دەبێتەوە و من دەترسم
سماییل: چەقۆ!
سوهراب: زۆران!
سەیدەوان: شایی! ئەی ئەگەر لێرە بڕۆین؟
سماییل: من ساڵەهایە لە هەڵاتندام و تەنیا چاوێک کە هەر بەدوامەوەیە چاوی باوکمە.
کوڕ: بڵێی چاوێک هەبێ بۆم بگری؟!
(دەنگی تەقەی تفەنگ دێ، باوک دەشڵەژێ ڕادەکاو دەگری، خەڵک دەهاروژێن جگە لەسێوەخان کە دانیشتووە و لەجێیەکی دوور دەڕوانێ).
سێوەخان: من تۆم خۆش دەوێ تا هەمیشەی سەفەرێک بەرەو جەغزە بێ کۆتاییەکان. من جوانە مەرگ دەبم، تۆ جوانە مەرگ دەبی، ئەوین جوانە مەرگ دەبێ. من تۆم خۆش دەوێ تا هەمیشەی جەغزەکان.
(دەنگی هەورە تریشقە دێ، خەڵک بووکە بارانەیان بەدەستەوەیە و داوای باران دەکەن دەنگی هەورەتریشقە تێکەڵ بە لوورەی تاژییەکان دەبێ)
خەڵک:

بووکە بارانە ئاوی دەوێ
نانی نێو دەغڵانی دەوێ
دەرزی گەورە کچانی دەوێ.

باوک: ئەوە بەهارێکی لەمن بەشوومە.

تێبینی:

١- ماکی ئەم شانۆنامەیە لەچیرۆکی سەیدەوان، نووسراوەی سەدیق ڕەسوولی وەرگیراوە کە لەبلاڤۆکی خوێر ژمارەی (١)دا چاپ بووە.

٢- ئەم شانۆنامەیە لەلایەن گرووپی شانۆی کانی شاری بۆکان لەساڵی (١٣٨٢، (٢٠٠٣ز) لەدەرهێنانی ڕەحیم عەبدولڕەحیم زادە هاتە سەر سێن و لە پێنجەمین میهرەجانی شانۆی کوردی نمایش کرا کە جیا لەوەی خەڵاتی باشترین شانۆنامەی وەدەست هێنا، کارەکەش وەک سەرکەوتووترین کاری میهرەجان ناسرا.